

Maa- ja metsätalousministeriö
Lainsäädäntöneuvos
Juha Keski-Koukkari

Muistio
20.4.2023

Liite 1

VALTIONEUVOSTON ASETUS POROAITOJEN SJOITTAMISESTA ANGELIN JA VANHAN KARIGASNIEMEN VÄLISELLÄ OSUUDELLA NORJAN KANSSA TEHDYSTÄ SOPI- MUKSESTA

Suomen tasavallan hallitus ja Norjan kuningaskunnan hallitus tekivät 9 päivänä joulukuuta 2014 sopimuksen poroaitojen rakentamisesta ja kunnossapidosta sekä muista toimenpiteistä porojen estämiseksi pääsemästä toisen valtakunnan alueelle (SopS 92 ja 93/2016, jäljempänä valtiosopimus). Valtiosopimus tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017. Asiasta on säädetty Suomessa kansallisesti laissa poroaitojen rakentamisesta ja kunnossapidosta sekä muista toimenpiteistä porojen estämiseksi pääsemästä toisen valtakunnan alueelle Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta (978/2016) sekä valtioneuvoston asetuksessa poroaitojen rakentamisesta ja kunnossapidosta sekä muista toimenpiteistä porojen estämiseksi pääsemästä toisen valtakunnan alueelle Norjan kanssa tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta sekä sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta annetun lain ja poronhoitolain muuttamisesta annetun lain voimaantuloista (1421/2016).

Valtiosopimuksen 2 artiklan 3 kohdan mukaan Angelin ja Levajoen välille ja Angelista vanhaan Karigasniemeen aita rakennetaan Suomen puolelle rajaa ja se rakennetaan niin lähelle rajaa kuin maasto-olosuhteiden vuoksi on mahdollista. Aita saa erityisissä tapauksissa valtiosopimuksen 5 artiklan nojalla nimitettävän poroaitakomission päätöksellä poiketa aina 2 kilometrin päähän valtakunnan rajasta, milloin kohtuuttomien rakennus- tai kunnossapitokustannusten välttäminen tai aidan tehokkuuden turvaaminen niin vaativat. Jos poikkeama valtakunnan rajasta on yli 2 kilometriä, on poroaitakomission sitä koskeva päätös hyväksyttävä noottienvaihdolla valtakuntien välillä. Päätettäessä aidan poikkeamisesta valtakunnan rajasta, on kuitenkin huolehdittava siitä, etteivät toisen valtakunnan poronomistajat menetä laidunalueutta olennaisesti enemmän kuin toisen.

Suomen ja Norjan välillä on yhteistä aitaosuutta 450 km. Noin 60 km pituisella aitaosuudella valtiosopimuksen 5 artiklan mukaisella poroaitakomissiolla on ollut vaikeuksia löytää molempia osapuolia tyydyttävä ratkaisu aidan sijainnista yllä sanotulla valtiosopimuksen 2 artiklan 3 kohdan mukaisella tavalla.

Poroaitakomissio piti 23. marraskuuta 2022 kokouksen Helsingissä aidan sijainnista Angelin ja Vanhan Karigasniemen välisellä osuudella. Poroaitakomissio sai tuolloin aikaan aidan sijaintia koskevan kompromissipäätöksen, jonka se toimitti 14.12.2022 päivätyssä sähköpostissa toimivaltaisille viranomaisille valtiosopimuksen 5 artiklan 7 kohdan mukaisesti ja suositti, että molemmat hallitukset hyväksyvät päätöksen noottienvaihdolla huolimatta siitä, että kompromissilinjaus kulkee kaikilta osin alle 2 kilometrin etäisyydellä Inarinjoessa olevasta valtakunnanrajasta.

Suomen ja Norjan osapuolet katsoivat, että valtiosopimuksen 2 artiklassa tarkoitettusta porosteaidan sijoittelusta Angelin ja Vanhan Karigasniemen välisellä osuudella voitiin sopia osapuolten välillä noottienvaihdolla tehtävällä sopimuksella.

Tasavallan presidentti myönsi 23.3.2023 valtuudet oikeuspäällikkö Kaija Suvannolle tai hänen estyneenä ollessaan apulaisosastopäällikkö Anu Saarelalle tehdä noottienvaihdolla sopimus Suomen ta-

savallan hallituksen ja Norjan kuningaskunnan hallituksen välillä poroaitojen sijoittamisesta Angelin ja Vanhan Karigasniemen välisellä osuudella. Norja toimitti ensimmäisen nootin Helsingissä sijaitsevan suurlähetystönsä kautta 15.3.2023. Suomen vastausnootti toimitettiin 30.3.2023.

Noottienvaihdolla sovittiin, että Angelista Palkasjoelle, noin 40 kilometrin matkalle, rakennetaan uusi sopimusaita tien numero 9704 ja Inarijoen väliin, niin lähelle rajaa kuin maasto-olosuhteiden vuoksi on mahdollista. Palkasjoelta Vanhaan Karigasniemeen (Hávgalásis, Inarijoen ylityspaikka), noin 20 kilometrin matkalla, aita liitetään kansalliseen poroesteaitaan. Tällä välillä kansallisesta aidasta tulee sopimusaita. Inarijoen ja Kaarasjoen yli ei rakenneta aitoja. Sen sijaan jokien kummallekin puolelle rakennetaan aidat jokiin saakka sekä johdeaitoja estämään poroja ylittämästä jokia.

Lisäksi noottienvaihdolla sovittiin, että mikäli aitaratkaisu Palkasjoelta Vanhaan Karigasniemeen (Hávgalásis) johtaisi tulevaisuudessa korvausvaatimuksiin tai jos osoittautuisi, että Inarijoen ja Kaarasjoen molemmin puolin olevat johdeaidat eivät toimisi tarkoituksenmukaisesti, olisi poroaitakomission kokoonnuttava pohtimaan muita ratkaisuja.

Norjan ehdotus ja Suomen myönteinen vastaus muodostavat noottienvaihdolla tehdyn valtiosopimuksen, joka tulee määräystensä mukaisesti voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua siitä päivästä, kun noottienvaihto on suoritettu.

Noottienvaihdolla tehdyn sopimuksen katsotaan koskevan sellaista valtiosopimuksen kirjauksia toimeenpanevaa päätöksentekoa, joka on sopimuksessa annettu operatiivisena toimintana poroaitakomission tehtäväksi. Sopimus on yhdenmukainen sen valtiosopimuksen periaatteen kanssa, että aita kulkee kahta kilometriä lähempänä valtakunnanrajaa. Aitalinjauksesta ei ole säännöksiä poronhoito-laissa (848/1990), vaan poronhoitolakiin valtiosopimuksen vuoksi lisätyt säännökset koskevat menettelyjä, joiden mukaisesti voidaan perustaa valtiolle käyttöoikeus esteaitaan sekä aidan rakentamista ja ylläpidosta koskevasta valtion vastuusta. Mainituista syistä katsotaan, että konkreettista aitalinjausta koskeva yksittäinen tarkentava määräys ei kuulu lainsäädännön alaan, että siitä on voitu tehdä noottienvaihdolla sopimus ja että noottienvaihdolla tehty sopimus voidaan saattaa voimaan valtioneuvoston asetuksella.

Noottienvaihdolla tehty sopimus on nyt tarkoitus saattaa voimaan valtioneuvoston asetuksella. Asetuksen 1 §:ssä säädettäisiin, että poroaitojen sijoittamisesta Angelin ja Vanhan Karigasniemen välisellä osuudella Suomen tasavallan hallituksen ja Norjan kuningaskunnan hallituksen välillä Helsingissä 30 päivänä maaliskuuta 2023 noottienvaihdolla tehty sopimus tulee voimaan 29 päivänä huhtikuuta 2023 niin kuin siitä on sovittu. Asetuksen 2 §:ssä säädettäisiin, että sopimuksen määräykset ovat asetuksena voimassa. Asetuksen 3 §:ssä säädettäisiin asetuksen voimaantulopäivästä. Asetus tulee voimaan 29 päivänä huhtikuuta 2023.